Europeiska unionens
officiella tidning

SV
C-serien

C/2024/6879

28.11.2024

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

En plan för en europeisk grön och social giv som bygger på en välfärdsekonomi

(yttrande på eget initiativ)

(C/2024/6879)

Föredragande: **Maria NIKOLOPOULOU**

Rådgivare	Agata MEYSNER (för föredraganden) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (för grupp I)
Beslut av plenarförsamlingen	18.1.2024
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö
Antagande av sektionen	3.9.2024
Antagande vid plenarsessionen	19.9.2024
Plenarsession nr	590
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	166/8/5

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) är fast övertygad om att den europeiska gröna given bör utökas med ett bredare samhällsperspektiv och förstärkas för att främja en välfärdsekonomi som är till nytta för både människor och planeten. Välfärdsekonomin är en politisk inriktning och styrstrategi som har som mål att sätta människor och deras välfärd i centrum för politiken och beslutsfattandet.

1.2 För att EU ska kunna uppnå sina mål för klimatet och den biologiska mångfalden är det mycket viktigt att införliva relevant lagstiftning, påskynda antagandet och utbyggnaden av befintliga lösningar i alla medlemsstater och stärka investeringarna i forskning, utveckling och innovation för att hitta nya, ytterligare lösningar. EESK anser att kommissionen och Europaparlamentet inte får sänka ambitionsnivån eller fördröja genomförandet av de nuvarande målen. Tvärtom är det nödvändigt att påskynda förutsättningarna för ett uppmuntrande investeringsklimat, sörja för tillgång till ren och ekonomiskt överkomlig energi, erbjuda nya tekniklösningar för att bidra till en klimatneutral ekonomi och inrätta tillräckligt tekniskt och ekonomiskt stöd och tillräckliga skyddsnät för medlemsstaterna, företagen i de berörda sektorerna, enskilda personer och det civila samhällets organisationer som måste genomföra reglerna.

1.3 Eftersom finansieringen av omställningen i dag är otillräcklig understryker EESK behovet av att locka mer offentliga och privata investeringar, från både EU:s och medlemsstaternas sida. Kommittén framhåller också vikten av att de nationella budgetarna stöder omställningen och anser att det krävs större insatser för att öka budgetarna genom en rad olika mekanismer. Det kan bland annat handla om att bekämpa skatteundandragande, förbättra skatteuppbörden, omedelbart sätta stopp för dagens miljöskadliga subventioner och undvika nya subventioner samt reformera befintliga subventioner, höja skatten på fossila bränslen, främja högre skatter för den rikaste procenten av världens befolkning och stärka hållbar ekonomisk verksamhet som genererar resurser.

1.4 För att en välfärdsekonomi ska kunna uppnås måste de offentliga budgetarna för investeringar i viktiga politikområden kopplade till en grön och rättvis omställning, t.ex. utbildning, socialt skydd och hälso- och sjukvård, säkerställas, med en väl avvägd balans mellan högre offentliga investeringar och finanspolitisk hållbarhet, så att man undviker åtstramningsåtgärder.

1.5 Ekonomin är en viktig drivkraft för hållbarhet, och därför måste vi ta steget bortom en BNP-baserad tillväxtekonomi och förespråka en övergripande politisk ram till stöd för en hållbar ekonomi inriktad på samhällets välfärd och uppnåendet av FN:s mål för hållbar utveckling, Parisavtalet och planen för biologisk mångfald (Biodiversity Plan for Life on Earth).

1.6 Alla bör ha tillgång till utbildning, hälso- och sjukvård, social trygghet och bostäder till överkomliga priser. Basresurser som hållbart producerade livsmedel, rent vatten och energi bör tillhandahållas på ett sätt som gör att var och en kan leva hållbart. På samhällsnivå bör man föra en fortlöpande dialog för att definiera begrepp som ”tillgång” och ”väsentlig” och se till att de tillgodoser befolkningens föränderliga behov.

1.7 EESK uppmanar med kraft EU, medlemsstaterna och företagen att investera i utbildning, omskolning och kompetenshöjning samt efterlyser utbildning om demokrati och offentliga institutioner på lokal, regional och nationell nivå samt EU-nivå.

1.8 För att säkerställa människors välfärd anser EESK att det civila samhällets deltagande bör stärkas på ett meningsfullt och inkluderande sätt, med särskilt beaktande av underrepresenterade grupper såsom ungdomar, kvinnor, migranter och personer med funktionsnedsättning. Detta kan åstadkommas genom att man förbättrar tillgången till finansiering för civilsamhällesorganisationer och uppmuntrar till medborgardeltagande på gräsrotsnivå. Den sociala dialogen spelar också en avgörande roll för att förbättra välfärden. EESK efterlyser dessutom främjande av deltagandemekanismer såsom det europeiska medborgarinitiativet, och menar att mindre stränga krav och en meningsfull respons från kommissionen kommer att leda till att fler initiativ läggs fram.

1.9 Kommittén anser att EESK, Europaparlamentet, rådet och kommissionen bör utarbeta en interinstitutionell förklaring för att tillhandahålla en stabil ram som garanterar skyddet och främjandet av framtida generationers intressen och rättigheter. I detta syfte bör kommissionen utse en kommissionsledamot med ansvar för framtida generationer.

2. **Bakgrund**

2.1 Med den europeiska gröna given har en betydande och nödvändig omställning dragits igång på områdena klimatåtgärder och miljöskydd, och en rad sektorer påverkas, däribland energi, transport, industri och jordbruk. Den fördjupade krisen för klimatet och den biologiska mångfalden, spridningen av pandemier, de upptrappade krigen, den sjunkande konkurrenskraften, de stigande levnadskostnaderna och de vidgade klyftorna utgör dock betydande ytterligare utmaningar som förstärker de politiska spänningarna och tycks äventyra uppnåendet av målen i den europeiska gröna given. Dessa eskalerande kriser blottlägger hur bräckligt vårt system är, men även behovet av förändring. Att fortsätta som tidigare är inte ett alternativ.

2.2 Den eskalerande tredubbla världsomspännande krisen utgör det största hotet mot arbetet med att minska fattigdomen, säkerställa anständiga arbeten och social rättvisa och inrätta ett gynnsamt företagsklimat på lång sikt. Den globala uppvärmningen, utarmningen av den biologiska mångfalden och föroreningarna hotar allt liv på vår planet och bidrar till växande konflikter och social oro i hela Europa och det globala Syd. Mot denna bakgrund blir det alltmer angeläget att ompröva vårt förhållande till naturen och att skydda, och vid behov återställa, de naturliga ekosystem som människorna och merparten av deras ekonomiska verksamhet är beroende av ([1]).

([1]) Yttrande - Europeiska ekonomiska och sociala kommittén - En övergripande strategi för biologisk mångfald vid COP16: sammanföra alla sektorer för ett gemensamt mål (EUT C, C/2024/6880, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6880/oj).

2.3 Välfärdsekonomin är en politisk inriktning och styrstrategi som har som mål att sätta människor och deras välfärd i centrum för politiken och beslutsfattandet. I välfärdsekonomin måste ett samhälle ha som mål att i enlighet med konstitutionella bestämmelser sörja för att alla invånare har det bra. För att nå detta mål måste man utgå från att pengar och kapital är viktiga verktyg – för handel och investeringar – men aldrig är ett självändamål. En ekonomisk modell som handlar om strävan efter det allmänna bästa baseras på värden som alla erkänner som universella: mänsklig värdighet, solidaritet, ekologisk hållbarhet, social rättvisa, öppenhet och demokratisk delaktighet ([2]). Ekonomin gör det möjligt att förverkliga visionen om välfärd ([3]). I en välfärdsekonomi mäts framsteg inte bara genom traditionella ekonomiska indikatorer som BNP, utan också genom mått som återspeglar livskvaliteten, såsom hälsa, utbildning, miljökvalitet och sociala band. Denna helhetssyn betonar vikten av en rättvis fördelning av resurser och möjligheter, för att säkerställa att de ekonomiska fördelarna fördelas brett i alla delar av samhället.

2.4 För att EU ska kunna uppnå sina mål för klimatet och den biologiska mångfalden till 2030 och därefter under nästa lagstiftningsperiod är det mycket viktigt att införliva relevant lagstiftning, påskynda antagandet och utbyggnaden av befintliga lösningar i alla medlemsstater och stärka investeringarna i forskning, utveckling och innovation för att hitta nya, ytterligare lösningar. EESK anser att kommissionen och Europaparlamentet under den kommande lagstiftningsperioden inte får sänka ambitionsnivån eller fördröja genomförandet av de nuvarande målen. Tvärtom är det nödvändigt att påskynda förutsättningarna för ett uppmuntrande investeringsklimat, sörja för tillgång till ekonomiskt överkomlig energi, erbjuda nya tekniklösningar för att bidra till en klimatneutral ekonomi, genomföra lämpliga konsekvensbedömningar och inrätta tekniskt och ekonomiskt stöd och skyddsnät för medlemsstaterna, företagen i alla berörda sektorer, enskilda personer och det civila samhällets organisationer som måste genomföra reglerna.

2.5 I 2023 års strategiska framsynsrapport ([4]) från kommissionen ligger fokus på att integrera hållbarhet och välfärd i EU:s öppna strategiska oberoende och man föreslår tio åtgärder för att uppnå detta mål. Denna omställning är avgörande för att EU ska kunna uppnå klimatneutralitet och hållbarhet samt säkerställa sin långsiktiga konkurrenskraft och sitt globala ledarskap i en klimatneutral ekonomi. I rapporten beskrivs de viktigaste utmaningarna och föreslås politiska åtgärder, bland annat en ny ekonomi som prioriterar välfärd, tar itu med kompetensklyftorna för hållbarhet och säkrar tillräcklig finansiering för omställningen.

2.6 Enligt Europeiska miljöbyråns första europeiska bedömning av klimatriskerna för ekonomin ([5]) värms vår kontinent upp snabbare än övriga regioner i världen och den nuvarande politiken gör inte framsteg i den takt som krävs för att nå EU:s mål om klimatneutralitet. Enligt Världsbanken är kostnaden för uteblivna klimatåtgärder betydligt högre än kostnaderna för klimatåtgärder i Europa. ([6]) Dessutom uppskattas det att mer än 50 % av världens BNP är beroende av naturen ([7]) och att omkring 40 % av arbetstillfällena globalt är direkt beroende av sunda ekosystem ([8]). Miljarder läggs dock fortfarande på miljöskadliga subventioner, trots att man i årtionden har pratat om att minska dem.

2.7 Enligt rapporten Global Resources Outlook 2024 ([9]) skulle en beräknad ökning av resursanvändningen med 60 % fram till 2060 kunna stjälpa ansträngningarna för att uppnå såväl globala mål beträffande klimatet, den biologiska mångfalden och föroreningarna, som ekonomiskt välstånd och människors välfärd. Det enda genomförbara alternativet är att frikoppla ekonomisk tillväxt från utsläpp av växthusgaser, resursanvändning och miljöförstöring och samtidigt öka välfärden och främja blomstrande ekonomier och hållbara företag.

([2]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Ekonomin för det allmänna bästa: en hållbar ekonomisk modell som syftar till social sammanhållning (EUT C 13, 15.1.2016, s. 26).

([3]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Den hållbara ekonomi vi behöver (EUT C 106, 31.3.2020, s. 1), Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Framsteg med EU:s politiska ram för en rättvis omställning: vilka åtgärder krävs? (EUT C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([4]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_23_3623.

([5]) https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment.

([6]) https://www.worldbank.org/en/region/eca/brief/economics-for-disaster-prevention-preparedness-europe.

([7]) ”Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation”, Europeiska kommissionen.

([8]) ”World Employment and Social Outlook 2018”, ILO.

([9]) https://www.resourcepanel.org/reports/global-resources-outlook-2024.

2.8 Enligt FN:s mellanstatliga panel för klimatförändringar (IPCC) kan rätt politik, infrastruktur och teknik för att möjliggöra förändringar i vår livsstil och vårt beteende leda till en minskning av växthusgasutsläppen med 40–70 % fram till 2050 ([10]). Konsumtionsvalen, särskilt för låginkomsttagare, styrs dock främst av låga priser och bekvämlighet, eftersom hållbara alternativ ofta varken är tillgängliga eller ekonomiskt överkomliga. Detta gäller en rad varor och tjänster, bland annat transport, bostäder, livsmedel och produkter. Kommittén är övertygad om att den systembaserade inställningen till hållbara beteenden måste stärkas för att se till att hållbara livsstilar är det mest bekväma, tillgängliga och kostnadseffektiva alternativet för alla.

3. **En vision om social välfärd**

3.1 Den sociala välfärden bör vila på en balanserad triangel av frihet, ansvar och rättigheter för alla medborgare. Samhället bör sträva efter att leva i harmoni med naturen och inom planetens gränser, utan att fattigdom uppstår, och förlita sig på och dra nytta av en hållbar ekonomi som sätter välfärden i centrum, respekterar klimatet, naturen och miljön och bevarar och utvecklar nya möjligheter för framtida generationer för att tillgodose deras behov.

3.2 Rättvisa är en hörnsten i den sociala välfärden, och människor måste få lämpligt stöd för att kunna tillgodose sina behov. De strukturella hindren måste minskas avsevärt eftersom de bidrar till växande sociala ojämlikheter. Utsatta grupper – som äldre och personer med funktionsnedsättning, personer som bor på landsbygden och i isolerade områden och regioner samt ungdomar och kvinnor – som för närvarande ligger efter när det gäller rättigheter och inkomster behöver skräddarsytt stöd under omställningen.

3.3 Regeringarna bör garantera trygghet för alla. Att känna sig trygg i sin omgivning är en grundläggande aspekt av den sociala och ekonomiska välfärden, eftersom social instabilitet skapar ekonomisk instabilitet och vice versa. Lämpliga åtgärder och investeringar på olika områden behövs för att säkerställa fred och skydd mot inre och yttre hot.

3.4 Alla bör ha tillgång till utbildning, hälso- och sjukvård, social trygghet och bostäder till överkomliga priser. Tillgång till basresurser som hållbart producerade livsmedel, rent vatten och energi bör tillhandahållas på ett sätt som gör att var och en kan leva hållbart. På samhällsnivå bör man föra en fortlöpande dialog för att definiera begrepp som ”tillgång” och ”väsentlig” och se till att de tillgodoser befolkningens föränderliga behov.

4. **En plan för en europeisk grön och social giv**

Det ekonomiska landskapet

4.1 I den nuvarande europeiska gröna given betonas det att ingen ska lämnas utanför, men denna princip måste integreras på ett mer omfattande sätt för att bättre ta fasta på de sociala och samhälleliga aspekterna av en grön omställning och ta itu med de bakomliggande orsakerna till globala kriser. Det behövs omgående ett förnyat politiskt, ekonomiskt och samhälleligt paradigm som prioriterar människors och planetens välfärd, och som syftar till att stärka hållbar ekonomisk verksamhet, produktion och konsumtion. Vi behöver ett genomgripande skifte till en stark och hållbar ekonomi för att underlätta välfärd och en grön och rättvis omställning i linje med FN:s mål för hållbar utveckling, Parisavtalet och planen för biologisk mångfald.

4.2 Ett viktigt steg är att man reviderar den nuvarande ekonomiska modellen, bortom BNP-baserad ([11]) tillväxt, och förespråkar en övergripande politisk ram till stöd för en hållbar ekonomi med fokus på samhällelig välfärd – ett mål som framhålls i det åttonde miljöhandlingsprogrammet ([12]). Detta mål stöds av medlagstiftarna, som betonar målsättningen att människor bör kunna leva väl inom planetens gränser senast 2050, inom en välfärdsekonomi där inget slösas bort, tillväxten är regenerativ, klimatneutralitet har uppnåtts och ojämlikheten minskats avsevärt.

([10]) https://www.ipcc.ch/2022/04/04/ipcc-ar6-wgiii-pressrelease/.

([11]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Bortom BNP-åtgärder för en framgångsrik återhämtning och en hållbar och resilient EU-ekonomi” (EUT C 152, 6.4.2022, s. 7).

([12]) Europaparlamentets och rådets beslut (EU) 2022/591 av den 6 april 2022 om ett allmänt miljöhandlingsprogram för unionen till 2030 (EUT L 114, 12.4.2022, s. 22).

4.3 Klimatinvesteringsunderskottet för att uppnå målen för 2030 uppgår enligt en studie från Institute for Climate Economics ([13]) till omkring 406 miljarder euro per år (2,6 % av EU:s BNP). Likaså kommer budgetmålen på 10 % för 2026–2027 för kampen mot förlusten av biologisk mångfald också bli svåra att uppnå ([14]). Därför kommer det att vara avgörande att mobilisera ytterligare offentliga och privata medel för gröna investeringar och på kort sikt att omfördela vissa av de tillgängliga resurserna och subventionerna på ett verkningsfullt sätt.

4.4 EESK efterlyser större insatser från EU:s och medlemsstaternas sida för att öka budgetarna genom en rad mekanismer. Det kan bland annat handla om att bekämpa skatteundandragande, förbättra skatteuppbörden, omedelbart sätta stopp för dagens miljöskadliga subventioner och undvika nya subventioner samt reformera befintliga subventioner, höja skatten på fossila bränslen och stärka hållbar ekonomisk verksamhet som genererar resurser. EESK föreslår att man främjar högre skatter för den rikaste procenten av befolkningen, som innehar nästan hälften av världens förmögenhet, samt att intäkterna används för att finansiera omställningen.

4.5 För att en välfärdsekonomi ska kunna uppnås måste den offentliga budgeten för investeringar och reformer inom viktiga politikområden kopplade till en grön och rättvis omställning, t.ex. utbildning, socialt skydd och hälso- och sjukvård, säkerställas. Åtstramningsåtgärder såsom dem vi sett under tidigare ekonomiska kriser måste undvikas. Det är därför mycket viktigt att säkerställa att en robust strategi för offentliga investeringar genomförs, med en väl avvägd balans mellan högre offentliga investeringar och finanspolitisk hållbarhet.

4.6 EU bör bli bättre på att informera om vilka medel som för tillfället finns tillgängliga och förenkla de processer genom vilka företagen kan ta del av dem.

4.7 Hittills finns det inget som tyder på en utbredd total frikoppling på global nivå, så det är mycket viktigt att utveckla och anpassa lösningar som hjälper oss att minska resursförbrukningen och dematerialisera ekonomin över hela världen. Detta måste ske på rättvisa grunder och ge utrymme för en rättvis utveckling, särskilt i låginkomstländer. För att få en heltäckande förståelse av materialförbrukningen i olika länder bör man beakta materialavtrycket, såsom efterlysts av Europaparlamentet och flera medlemsstater som redan har nationella mål för minskat materialavtryck. EESK stöder rådets efterlysning av ett långsiktigt EU-mål för hållbar resursanvändning och användning av grön offentlig upphandling, såsom efterfrågas i rådets slutsatser om det åttonde miljöhandlingsprogrammet ([15]).

4.8 Företag, från stora företag till mikroföretag samt små och medelstora företag, kooperativ och aktörer inom den sociala ekonomin, har en viktig roll att spela i en grön omställning, eftersom de genomgår omställningen i sin egen verksamhet och samtidigt bidrar till andra aktörers omställning genom att tillhandahålla klimat- och miljölösningar. De spelar också en central roll i välfärdsekonomin genom att generera resurser och förse människor med hållbara arbetstillfällen, varor och tjänster.

4.9 För att företagen ska kunna spela sin roll i hållbarhetsomställningen och välfärdsekonomin måste de omfattas av lika villkor för att undvika illojal konkurrens. Det innebär att alla varor som importeras måste uppfylla samma standarder som de som produceras i Europa. Vi måste ha ett företagsklimat som uppmuntrar till innovation, investeringar och handel och som underlättar omställningen. Gynnsamma villkor för att hantera omställningen måste etableras för alla företag, samtidigt som man tar fasta på att villkoren och behoven är mångfasetterade och varierar beroende sektor och företagsstorlek. Att minska byråkratin och påskynda tillståndsförfarandena är ytterst viktigt.

4.10 Bästa praxis angående praktiska åtgärder som vidtagits av europeiska städer bör spridas. Till exempel bör reklam för fossila bränslen och kol- och materialkrävande produkter och tjänster begränsas, särskilt på offentliga platser och på internet, för att undvika att göda överkonsumtionen, med utgångspunkt i initiativ från Grenoble och Amsterdam, där flygresor, flygplatser, stadsjeepar, kryssningar och fossilbränsleföretag uttryckligen utestängs från annonsering på kommunala platser.

([13]) https://www.i4ce.org/en/publication/european-climate-investment-deficit-report-investment-pathway-europe-future/.
([14]) Biodiversity mainstreaming, Europeiska kommissionen.
([15]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11326-2024-INIT/sv/pdf.

4.11 Inrättandet av diversifierade företag och affärsmodeller, inbegripet sociala, cirkulära och solidariska system såsom ”steward-ownership”, kooperativ och kvinnligt och ungt företagande, bör uppmuntras för att främja en mer inkluderande sysselsättning. Den sociala ekonomin och delningsekonomin bör ha en mer framträdande roll och tillhandahålla anständiga arbetstillfällen och utbildningsmöjligheter av god kvalitet som kommer att vara gröna och ändamålsenliga. För att underlätta både välfärd och produktivitet och främja balansen mellan arbete och privatliv bör arbetsvillkoren dessutom utgå från en balans mellan individens livssituation och de företagsspecifika behoven, inbegripet åtgärder såsom minskad arbetstid, när så är lämpligt.

Utbildning och egenmakt

4.12 Genom utbildningen måste man stärka medborgarnas medvetenhet och uppmuntra dem till en hälsosam och hållbar livsstil. Tack vare många inslag i den cirkulära ekonomin, såsom återanvändning, ändrad användning, reparation och delning av produkter, är det möjligt att minska den personliga konsumtionen utan umbäranden. Vår globala ekonomi är dock bara till 7,2 % cirkulär, vilket innebär att mer än 90 % av materialen antingen slängs, går förlorade eller inte kan återanvändas ([16]). Tack vare de yngre generationerna finns det en tendens i samhället att i stor utsträckning främja dessa lösningar, men vi behöver generationsövergripande lösningar för en fullständig cirkulär omställning.

4.13 Utbildningen om demokrati och offentliga institutioner på lokal, regional och nationell nivå samt EU-nivå måste stärkas och göras obligatorisk för att se till att alla studerande har den kunskap som krävs för att förstå vad ett demokratiskt system är, hur beslut fattas i Europa, vilka begränsningar och utmaningar som detta medför och hur man kan bli en aktiv medborgare. EU-institutionerna bör dessutom öka sina insatser för att tillhandahålla enkel, konkret och tillgänglig kommunikation om EU:s roll för medborgarna, inte minst på lokal nivå.

4.14 Det finns en växande efterfrågan på de kompetenser som är relevanta för en hållbar framtid, och arbetstagarna behöver besitta de nödvändiga tekniska och mjuka färdigheter som är avgörande för EU:s konkurrenskraft. Kommittén uppmanar EU, medlemsstaterna och företagen att investera i fortbildning, omskolning och kompetenshöjning.

Det civila samhällets deltagande

4.15 Människor bör uppmuntras att mobilisera och organisera sig i riktning mot ett gemensamt mål med hjälp av mekanismer såsom det europeiska medborgarinitiativet. EESK menar att mindre stränga krav för medborgarinitiativ, samt en påtaglig och meningsfull respons från kommissionen, kommer att leda till att fler initiativ läggs fram.

4.16 Demokratierna måste säkerställa bättre representation och inkludering, med ökat deltagande från det civila samhällets sida och nedifrån-och-upp-styrning. Mekanismer såsom medborgarförsamlingar är en viktig del i delaktighetsbaserade beslutsprocesser, och regeringarna bör uppmuntra till en mer diversifierad medborgarrepresentation i sitt beslutsfattande och ett mer aktivt och meningsfullt deltagande av det organiserade civila samhället. Detta bör möjliggöra större deltagande och inflytande från alla medborgare, lokalsamhällen och samhällssektorer i den demokratiska processen. Eftersom ojämlikhet urholkar förtroendet för politiker och vårt politiska system måste vi investera i människor för att slå vakt om våra demokratier.

([16]) https://www.circularity-gap.world/2023#:~:text=The%20global%20economy%20is%20now%20only%207.2%25%20circular&text=This%20means%20that%20more%20than,such%20as%20buildings%20and%20machinery.

4.17 Den sociala dialogen har en central roll i de branscher och sektorer som måste krympa, för att se till att de arbetstagare som förlorar sitt arbete kan välja anständiga och tillfredsställande alternativ. Ett sätt att omsätta detta i praktiken är att främja en politisk ram för en rättvis omställning i enlighet med EESK:s yttrande ”Framsteg med EU:s politiska ram för en rättvis omställning: vilka åtgärder krävs?” ([17]). EU och medlemsstaterna bör övervaka och stärka genomförandet av arbetstagarnas grundläggande rätt att organisera sig och ansluta sig till fackföreningar utan repressalier samt att delta i kollektivförhandlingar i framväxande gröna sektorer i ekonomin och på andra områden. I anknytning till detta lyfter EESK fram övervakningsbestämmelserna för genomförandet av rådets rekommendation om stärkt dialog mellan arbetsmarknadens parter i Europeiska unionen ([18]), och påpekar att medlemsstaterna rekommenderas att inom 18 månader från offentliggörandet av rekommendationen lämna in en förteckning över åtgärder som utarbetats i samråd med arbetsmarknadens parter för genomförandet av rekommendationen. Arbetsmarknadens parter bör spela en framträdande roll i utarbetandet av dessa indikatorer för att övervaka genomförandet ([19]).

4.18 EU bör tillhandahålla resurser, inbegripet grundläggande finansiering, för medborgardeltagande på gräsrotsnivå som syftar till att uppnå en rättvis omställning. Dessutom bör man tillhandahålla olika former av samtalsdemokrati i olika sammanhang och på olika nivåer för att möjliggöra social innovation. Detta inbegriper lokalt ledda initiativ, städer i omställning, deltagandebaserad budgetering, medborgarförsamlingar, ungdomsenergiråd, inkluderande strategisk stadsplanering, fler medborgarsamråd om hur man prioriterar åtgärder, koloniträdgårdar, energigemenskaper och kooperativ. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt mångfald och inkludering för att involvera ungdomar, migranter och personer med funktionsnedsättning, och åt hur jämställdhetsdimensionen inbegrips i sådana initiativ.

4.19 Ändamålsenliga och inkluderande samråd med allmänheten och berörda parter måste bli ett bindande krav. Incitament och normer för meningsfullt och tidigt deltagande på lokal nivå bör ingå i relevant EU-lagstiftning.

Överväganden inför kommande generationer

4.20 För att säkerställa rättvisa mellan generationerna måste den europeiska gröna och sociala given integrera ungas och framtida generationers rättigheter i all politik. EESK har redan gett sitt stöd till EU:s ungdomstest och tillämpar som första EU-organ testet på sina yttranden. Kommittén har också arbetat med flera ungdomsorganisationer och inrättat mekanismer såsom rundabordssamtalen om klimat och hållbarhet för ungdomar ([20]). Ungdomarna gick i täten för kravet på en europeisk grön giv, och de bör också spela en nyckelroll i och involveras på ett meningsfullt sätt i en europeisk grön och social giv.

4.21 Med tanke på det nuvarande demografiska läget med en åldrande befolkning i EU och obetalt omsorgsansvar, som främst utförs av kvinnor, kommer det att behövas mer ekonomiskt överkomliga omsorgstjänster av god kvalitet. Finansierings- och tjänstegapet måste åtgärdas och politiken måste säkerställa hållbarhet utan att belasta framtida generationer med en ohållbar skuldsättning.

4.22 Principen om rättvisa mellan generationerna bör vara central i det politiska beslutsfattandet för att säkerställa att bördan att antingen minska hot eller anpassa sig till oundvikliga påfrestningar inte ensidigt läggs på kommande generationer. Därför bör en bedömning av konsekvenserna för framtida generationer ingå i riktlinjerna för bättre lagstiftning. Den tranformativa politiken måste tjäna EU-medborgarnas, inbegripet framtida generationers, långsiktiga intressen, och man bör undvika att ålägga dem skadliga stigberoenden.

([17]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Framsteg med EU:s politiska ram för en rättvis omställning: vilka åtgärder krävs? (EUT C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([18]) Rådets rekommendation av den 12 juni 2023 om stärkt dialog mellan arbetsmarknadens parter i Europeiska unionen (*EUT C, C/2023/1389, 6.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1389/oj*).

([19]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till rådets rekommendation om stärkt dialog mellan arbetsmarknadens parter i Europeiska unionen (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) och Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om Stärka den sociala dialogen i Europeiska unionen: ta vara på dess fulla potential för att hantera rättvisa omställningar (COM(2023) 40 final) (EUT C 228, 29.6.2023, s. 87).

([20]) https://www.eesc.europa.eu/sv/initiatives/rundabordssamtal-med-ungdomar-om-klimat-och-hallbarhet.

4.23 I syfte att säkerställa ett nära samarbete mellan EU-institutionerna bör EESK, Europaparlamentet, rådet och kommissionen utarbeta en interinstitutionell förklaring för att tillhandahålla en stabil ram som garanterar skyddet och främjandet av framtida generationers intressen och rättigheter, samtidigt som dessa institutioner åtar sig att införliva skyddsåtgärder för framtida generationer i rättsliga ramar och politik.

4.24 Nästa kommission bör utse en kommissionsledamot med ansvar för framtida generationer med en övergripande portfölj för att bidra till alla lagstiftningsprocesser i syfte att säkerställa att ny och befintlig politik har en positiv inverkan på framtida generationer. Detta bör bygga på framgångsrika exempel på liknande befattningar runt om världen, såsom Future Generations Commissioner i Wales.

Bryssel den 19 september 2024.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande